

Розділ 3

Економіка підприємства та організація виробництва

УДК 658.152

С.П. Ярошенко, Т.А. Васильєва, Н.В. Винниченко

Стратегічне управління інвестиційною діяльністю як інструмент забезпечення стабільного розвитку підприємств

В статті розглядається роль та місце стратегічного управління інвестиційною діяльністю в системі управління господарюючими суб'єктами. Особливу увагу приділено основним проблемам в сфері управління інвестиційною діяльністю в Україні та шляхам їх вирішення.

Вступ

В наш час для досягнення стабільного розвитку підприємств виникає необхідність пошуку інструментів ефективного управління у всіх сферах економіки України. В якості одного з таких інструментів сьогодні можна розглядати систему управління інвестиційною діяльністю як в цілому в країні, так і, зокрема, в її регіонах, адже саме від ефективності управління інвестиційною діяльністю залежить стабільність розвитку не тільки окремих підприємств, галузей економіки України, а і національного господарства в цілому.

Нажаль, сьогодні розвиток інвестиційного процесу в Україні гальмують ті ж самі проблеми, що і декілька років тому. Ефективні шляхи вирішення більшості з них ще не знайдені, наукові дослідження в цій сфері не втрачають своєї актуальності і до сьогодні. Питання ролі та місця інвестиційного менеджменту в системі управління національним господарством розглядаються в роботах таких науковців, як О. Нікітенко, О. Ковальчук, А. Асаул, Т. Коновалова, Г. Харламова, Р. Халіков та ін. Нажаль, визначення кола основних проблем, що негативно впливають на інвестиційний процес в країні, хоча і створює передумови для їх вирішення, проте не надає конкретних практичних рекомендацій.

Постановка завдання

За свідченням експертів, в наш час більшість проблем в сфері управління національним господарством країни мають безпосередній зв'язок з неефективністю функціонування інвестиційного сектору економіки. Саме тому особливої актуальності в

Ярошенко Станіслав Павлович, доктор економічних наук, професор, проректор з економіки та фінансів Української академії банківської справи (м. Суми); Васильєва Тетяна Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Української академії банківської справи (м. Суми); Винниченко Наталя Володимирівна, аспірантка кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Української академії банківської справи (м. Суми).

© С.П. Ярошенко, Т.А. Васильєва, Н.В. Винниченко, 2006

цих умовах набуває пошук шляхів удосконалення існуючих форм і методів управління інвестиційною діяльністю, що і є метою цієї статті.

Результати

Сьогодні стабільний розвиток господарюючих суб'єктів національного господарства країни залежить від багатьох факторів. Так, наприклад, в роботах [1, 4] до таких факторів віднесено темпи оновлення виробничого обладнання на вітчизняних підприємствах, темпи розвитку науки, рівень соціальної забезпеченості та ін. Крім того, на нашу думку, до цих факторів можна віднести і темпи розвитку інвестиційної діяльності. Взаємозв'язок системи управління інвестиційною діяльністю з ефективністю функціонування національного господарства в цілому досить легко простежити на основі статистичних даних. Як відомо, одним із основних показників, що характеризує рівень розвитку національного господарства, є ВВП. Базуючись на інформації, представленої на сайті Державного комітету статистики, можна прослідкувати динаміку зміни ВВП і обсягів інвестицій в основний капітал по окремих країнам СНД, що представлено в табл. 1. На основі цих даних можна зробити висновок про наявність кореляційного зв'язку між темпами зміни обсягу інвестицій в основний капітал і темпами зміни ВВП.

Таблиця 1 – ВВП і інвестиції в основний капітал країн СНД за 2000-2005 рр.

Рік	ВВП (у постійних цінах), у % до попереднього року				Інвестиції в основний капітал (у постійних цінах; усі джерела фінансування), у % до попереднього року			
	Україна	Грузія	Росія	Білорусь	Україна	Грузія	Росія	Білорусь
2000	-	101,9	108,0	106,0	111,2	102,0	118,0	97,0
2001	109,0	104,5	105,7	104,1	117,2	114,0	109,0	94,0
2002	104,1	105,4	103,9	104,7	104,0	100,3	103,0	103,0
2003	108,5	108,6	107,1	106,8	133,0	168,0	112,5	118,0
2004	112,0	108,4	107,1	111,0	135,0	122,0	111,0	120,0
2005	102,4	107,7	106,4	109,2	101,9	-	110,5	113,0

Україна до 2004 р. мала найвищі показники соціально-економічного розвитку серед країн СНД, але, на жаль, в 2005 р. ці показники помітно зменшилися, що, на думку більшості аналітиків, сталося внаслідок не стільки економічних, скільки політичних факторів.

Розглядаючи інвестиції в основний капітал в розрізі видів економічної діяльності за дев'ять місяців 2005 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2004 р. та 2003 р., що представлено в табл. 2, можна простежити досить тісний зв'язок між рівнем розвитку сфер економічної діяльності та інвестиціями в основний капітал. Так, найбільш розвинені сфери економічної діяльності використали найбільший обсяг інвестицій в основний капітал, в той час, як у таких сферах, як рибне господарство, освіта, що не є привабливими для інвесторів, рівень освоєних інвестицій в основний капітал є досить низьким.

Як бачимо, за дев'ять місяців 2005 р. у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року за всіма видами економічної діяльності суттєво зменшився рівень

Розділ 3 Економіка підприємства та організація виробництва

освоєння інвестицій в основний капітал, що, як зазначалося вище, в першу чергу, виникло в наслідок політичної нестабільності.

Досліджуючи причини низької активності в інвестиційному секторі економіки, слід зазначити, що крім високого рівня політичної нестабільності, вкрай важливими проблемами є ускладнений бюрократичний механізм здійснення будь-яких інвестиційних операцій, проблеми, пов'язані з недосконалістю організаційного забезпечення інвестиційного процесу, низький рівень відповідальності за виконання договірних умов з боку як резидентів, так і іноземних інвесторів, наявність інфляційних процесів, високий рівень інвестиційних ризиків та багато ін. Всі вищезазначені проблеми не тільки стримують інвестиційний процес, а і гальмують розвиток національного господарства країни в цілому. Вирішення багатьох із них можливе як за умови удосконалення існуючих форм і методів управління, так і шляхом впровадження нових.

Таблиця 2 – Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Освоєно (використано) інвестицій в основний капітал, тис. грн.			
	2005 р.	У % до 2004 р.	2004 р.	У % до 2003 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	5015707	125,8	3380624	139,1
Рибне господарство	27035	61,2	38530	87,1
Промисловість	35031124	104,1	28190773	124,9
Будівництво	4929005	84,9	4674619	157,6
Оптова та роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	7613995	118,0	5322467	142,2
Готелі та ресторани	1508210	113,7	1073926	132,9
Транспорт і зв'язок	16887496	94,4	15015286	128,0
Фінансова діяльність	1963923	135,5	1245088	112,3
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	15333963	110,2	11238243	119,1
Державне управління	792628	57,9	1155716	126,3
Освіта	870215	75,7	953055	127,2
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1296509	73,3	1472229	122,6
Колективні, громадські та особисті послуги	1826294	69,1	1953805	136,5
Всього	93096104	101,9	75714387	128,0

Однією з таких форм на сьогодні можна вважати стратегічне управління інвестиційною діяльністю. Нажаль, в інвестиційному секторі України використовуються лише окремі елементи стратегічного управління, а саме: стратегічне планування та стратегічний аналіз, який набув меншої популярності, майже не звертається увага на такі елементи стратегічного управління інвестиційною діяльністю, як стратегічний облік та стратегічний контроль. Останнє взагалі майже не розглядається

в роботах вітчизняних науковців, хоча і не менш важливе, ніж всі інші елементи стратегічного управління інвестиційною діяльністю. На нашу думку, застосування стратегічного управління без використання всіх невід'ємних його елементів не дає можливості в повній мірі оцінити переваги цього методу управління, що створює підстави до комплексного застосування всіх складових системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю.

Слід зауважити, що особливі проблеми виникають при застосування механізмів стратегічного управління інвестиційною діяльністю на рівні регіонів. Загальновизнаним є те, що в основі стратегічного управління інвестиційною діяльністю, як в цілому в країні, так і в її регіонах зокрема, лежить інвестиційна стратегія, але інвестиційні стратегії регіонів повинні повністю узгоджуватися з загальнодержавною інвестиційною стратегією. На практиці ж більшість проблем виникає саме в процесі формування таких регіональних стратегій, що пов'язано, в першу чергу, з неефективністю діяльності регіональних органів управління. Саме тому з достатнім рівнем впевненості можна стверджувати, що впровадження стратегічного управління інвестиційною діяльністю в країні можливе лише за умови існування ефективної організаційно-економічної системи управління інвестиційними процесами в галузях економіки, регіонах, подолання недосконалості структури регіональних органів управління інвестиційною діяльністю.

Як на рівні країни, так і на рівні її регіонів функції щодо управління інвестиційною діяльністю виконуються великою кількістю організацій та установ. Так, зокрема, законодавче забезпечення є прерогативою Верховної ради України (на думку деяких вчених, стабілізація інвестиційного законодавства є одним із факторів, що в найбільшій мірі сприяє активізації інвестиційної діяльності в Україні [2, 3]). За виконання інвестиційної політики держави відповідальність несе Кабінет Міністрів України. Досить значний перелік функцій щодо управління інвестиційною діяльністю виконують такі міністерства як Міністерство фінансів України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство економіки України, Міністерство промислової політики України та ін. Не менш важлива роль в управлінні інвестиційним процесом належить Рахунковій палаті, Державній комісії з цінних паперів та фондової біржі, Фонду державному майна України. Повноваження вищенаведених органів як у сфері управління інвестиційною діяльністю, так і в цілому при управлінні національним господарством країни визначені на законодавчому рівні. Деякі функції щодо управління інвестиційною діяльністю в Україні покладені не тільки на органи влади, а і на окремі організації. Так, зокрема, експертизу інвестиційних проектів здійснює служба Української державної інвестиційної експертизи, інформаційне забезпечення частково виконує Центр інформаційних технологій, збір і обробка даних про обсяги інвестування здійснюється на загальнодержавному рівні Державним комітетом статистики та ін.

На регіональному рівні функції щодо управління інвестиційною діяльністю виконуються обласними державними, районними та міськими адміністраціями, регіональними відділеннями фонду держмайна України. Експертиза регіональних інвестиційних проектів здійснюється регіональними відділеннями Укрінвестекспертизи, збір і обробка інформації щодо обсягів інвестування – регіональними відділеннями Державного комітету статистики та ін.

На основі проведеного аналізу розподілу функцій щодо управління інвестиційною діяльністю між значною кількістю організацій і установ як на державному, так і на регіональному рівні можна зазначити, що сьогодні існують всі передумови для реформування організаційно-економічної системи управління інвестиційною

діяльністю як в цілому в країні, так і в її регіонах. Таке реформування можливо здійснити шляхом створення єдиного організаційно-структурного елементу системи управління національним господарством, який б займався реалізацією функцій щодо управління інвестиційною діяльністю як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Формування такої організаційно-структурної одиниці дозволить сконцентрувати більшість функцій управління інвестиційною діяльністю в одному органі, що підвищить ефективність вищезазначеного процесу. Крім того, формування єдиної організаційно-економічної одиниці сприятиме реалізації функцій, які до сьогодні взагалі не виконувалися або виконувалися формально, а саме: формування спільної із західними країнами системи подання і обґрунтування ділових пропозицій, бізнес-планів інвестиційних програм, забезпечення їх відповідності загальноприйнятим світовим стандартам, як за формою так і за змістом [1].

Крім того, для ефективного та прозорого функціонування організаційно-економічної системи управління інвестиційною діяльністю слід підвищувати рівень інформаційного забезпечення інвестиційного процесу. На рівні країни інформаційне забезпечення складається з інформації органів статистики, інформації, що отримана від ЗМІ та ДПА, висновки експертів, їх звіти та ін.

З метою підвищення динамічності сучасних інвестиційних процесів на базі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в останні роки з ініціативи державних органів управління створено декілька веб-сайтів, що не мають офіційного статусу, а призначені виключно для інформування іноземних і вітчизняних інвесторів. На сьогодні ці електронні сторінки є важливою складовою розвитку інвестиційного ринку, особливо з точки зору забезпечення ефективної взаємодії всіх його учасників та залучення широкого кола українських та зарубіжних підприємств, установ та організацій.

Так, яскравим прикладом формування елементів інформаційного забезпечення процесу управління інвестиційною діяльністю протягом 1999-2003 років був веб-сайт, створений за проектом Центру Інноваційних Технологій, який реалізовувався спільно із компанією Софтлайн в рамках Програми "Інтернет-міст партнерство для розвитку", яка була ініційована та координувалася Міжнародною Організацією "Громадянська Ініціатива". В основі цього проекту було створення Інтернет-біржі інвестиційних проектів та пропозицій інвесторів CITEXchange. Метою створення CITEXchange було:

- підвищення інформованості інвесторів про можливості інвестування в Україні;
- сприяння доступу в міжнародні інвестиційні процеси всіх регіонів України на рівноправних засадах;
- забезпечення ефективної взаємодії українських та зарубіжних учасників інвестиційного процесу;
- сприяння подальшому зростанню конкурентоздатності економіки України через інвестиційну та інноваційну діяльність;
- прийняття рішень у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності.

Протягом 1999-2002 рр. цей проект здійснювався у співпраці з Урядом України і мав офіційний статус, проте, на жаль, по закінченню урядової програми цей проект перестав функціонувати. Реалізація вищезазначеного проекту мала ряд переваг, однією з яких було інформування інвесторів та меценатів не тільки про економічно ефективні проекти, а і про проекти, що ставлять інтерес, в першу чергу, з соціальної або екологічної точки зору. На сайті вони позначалися як неприбуткові проекти, які, в свою чергу, поділялися на проекти за пропозицією фондів та програм технічної допомоги та проекти, що пропонуються для підтримки.

Єдиним недоліком цього елемента інформаційного забезпечення було те, що цей проєкт не набув статусу загально-інформаційної системи інформування інвесторів про існуючий попит в інвестиційних ресурсах чи інноваційних розробках в Україні. Цей елемент інформаційного забезпечення використовувався в міру інформованості про його існування і не набув достатнього поширення, в першу чергу, з причин недостатнього розвитку інформаційних технологій та недостатнього інформування через ЗМІ. Сьогодні на нашу думку такий елемент системи управління інвестиційною діяльністю має всі передумови для розвитку і сприятиме підвищенню ефективності процесу управління інвестиційною діяльністю. Тому в рамках формування ефективної системи управління інвестиційною діяльністю реалізація інформаційного забезпечення через сучасні інформаційні технології шляхом формування бази інвестиційних проєктів і бази інноваційних пропозицій сприятиме не тільки активізації інвестиційного процесу, а і буде виконувати стимулюючу роль в розвитку національного господарства країни. Основною умовою формування такого елемента інформаційного забезпечення повинне бути надання офіційного статусу інформації і гарантування економічної коректності представлених даних.

Висновки

Таким чином, підводячи підсумок, слід зазначити, що базуючись на аналізі динаміки основних показників соціально-економічного розвитку економіки України, можна зробити висновок про те, що для забезпечення стабільного розвитку національного господарства, в першу чергу, потрібно активізувати інвестиційну діяльність. Нажаль, сьогодні існує безліч проблем які стримують інвестиційний розвиток, основною з яких, на нашу думку, є відсутність комплексного стратегічного управління інвестиційним комплексом країни. Для вирішення зазначеної проблеми в статті було запропоновано звернути увагу на реорганізацію інфраструктурної складової процесу управління інвестиційною діяльністю та необхідність ефективного використання сучасних технологій з метою формування ефективного інформаційного забезпечення. Напрямами подальших досліджень в зазначеній сфері можна вважати удосконалення методичного забезпечення процесу стратегічного управління інвестиційною діяльністю в регіоні.

- 1 Ковальчук О.В. Моніторинг інвестиційного середовища в Україні//Проблеми науки, 2004. – № 10. – С. 8-12.
- 2 Стойка В.О. Сучасні проблеми управління інвестиціями//Формування ринкових відносин в Україні, 2004. – № 4. – С. 175-178.
- 3 Щур В.П., Крамаренко Н.А., Тягнирядно Л.Л. Удосконалення системи залучення фінансових ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності//Економіка і регіон, 2005. – № 15. – С. 21-23.
- 4 Кузьель О. Активізація інвестиційних процесів в Україні як запорука стійкості економічного зростання//Академічний огляд, 2001. – № 2. – С. 20-26.

Отримано 15.09.2006 р.

С.П. Ярошенко, Т.А. Васильєва, Н.В. Винниченко
Стратегическое управление инвестиционной деятельностью
как инструмент обеспечения стабильного развития предприятий

В статье рассматривается роль и место стратегического управления инвестиционной деятельностью в системе управления хозяйствующих субъектов. Особое внимание уделено основным проблемам в сфере управления инвестиционной деятельностью в Украине и способам их решения.